

τ Veronikan

Nr 3/2011

T-Veronikan

Årgång 16 nr 3/2011

T-Veronikan ges ut av Örebro Läns Botaniska Sällskap. Bidrag till tidningen, synpunkter på innehållet och tips om botaniska händelser mottages tacksamt av redaktionen. Citat ur T-Veronikan får göras, om källan anges. Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera insända bidrag.

Ansvarig utgivare

Per Erik Persson

Redaktion

Ingrid Engström 019-25 02 01
sven.engstrom@app.ephone.se

Arne Holmer 0582-407 58
arne.holmer@telia.com

Åke Lindström 019-24 40 49
ake.lindstrom38@telia.com

Björn Nordzell 019-24 40 31
bjorn.nordzell@telia.com

Layout och materialmottagare:
Lena Bjärmark 0587-137 70
eller 0701-75 7125
bjarmark@gmail.com

Omslagsbilder

Springkorn *Impatiens noli-tangere* är en ettårig, ganska sällsynt balsaminväxt, som växer på fuktig, skuggad mark. Såväl det latinska släkt- som artnamnet (otålig - rör mig ej) syftar på egenskapen att de 3-4 cm långa gurkliknande frukterna spricker upp explosionsartat vid minsta beröring och kastar ut sina frön i olika riktningar. Mekanismen bakom denna förmåga är att 5 ribbor (valver) slits loss från sin mittpelare i frökapseln och på grund av sin elasticitet rullar ihop sig med stor hastighet.

Rockentrav *Arabis glabra* trivs på öppen sand och grusmark. Såväl blad som fröskidor sitter upprätta intill den styva stjälken, vilket ger växten ett ganska speciellt utseende. Efter blomningen förlängs blomställningen betydligt. Rockentrav är tvåårig, kan bli mer än meterhög och blommar under för- och högsommaren.

Text och illustrationer: Björn Nordzell

Manusstopp för T-Veronikan

nr 4/2011 1 nov

Utgivningsplan:

4 nr, febr, april, sept, dec

Annonspriser, kr:

	1 inf	2-4 inf
Helsida	1000	800
Halvsida	700	600
Kvartssida	500	400
Åttondel	350	300

ISSN 1402-2419

Ordföranden har ordet

Per Erik Persson. Foto: Arne Holmer

Fridlysta växter

Före den statliga naturvårdens tid var fridlysning av arter nästan den enda typen av skydd för natur. Det blev en motkraft mot växtsamlare som tog de sällsynta arterna och blomplockare som sålde sina buketter av gullvivor på torgen. Men få arter fridlystes. Röda näckrosor, guckusko och fjällbrud fridlystes tidigt. Senare blev ibland valet av arter som fridlystes ganska slumpmässigt. Men förändringarna i landskapets utnyttjande var små, vilket gjorde att naturskydd inte var angeläget.

Röd näckros

De statliga naturvårdsmyndigheterna, naturvårdsverkets föregångare och naturvården på länsstyrelsen tillkom på 1960-talet samtidigt som samhällsutvecklingen tog fart med stora förändringar i jord- och skogbruk och ökat samhällbyggande. I en tid av förändringar blev det aktuellt att skydda både det som var representativt för landskapet och unikt. Att fridlysa bara arter blev då småtterier som inte var något att bry sig om.

Men när tankegångarna om mångfalden som en hörnsten i naturvården slog igenom på 1990-talet blev fridlysning av arter på nytt aktuellt. Alla orkidéer fridlystes i hela landet liksom många andra växtarter.

Nu är 250 arter fridlysta i hela eller delar av landet. En översyn pågår av vilka arter som verkligen behöver denna form av skydd. En

del fridlysningar upphävs och en del nya tillkommer. I vårt län upphör fridlysningen av smörbollar. Fridlysningarna skall granskas med jämna mellanrum så att onödiga fridlysningar kan upphävas. En samordning med rödlistning av arter är också på väg, vilket är angeläget.

Smörboll

Men kunskapen om utbredning av aktuella arter är ibland inte så bra. Den nya Närkeflora som nu är på väg kommer att bli ett aktuellt underlag. Vilken effekt blomplockning, som har varit ett motiv för fridlysning har på en art är inte så vitt jag vet särskilt studerat. Blir gullviveplantorna kraftigare av att blommorna plockas bort. Tulpanodlare i Holland skär som bekant bort blommorna för att få bättre tillväxt på lökarna.

Hur är det egentligen, plockar barn och vuxna nu för tiden blommor och vet vilka som är fridlysta och när de arter som de vill plocka blommar. Det kan vara ett sätt att bygga upp ett intresse för växter och det levande landskapet. I ett sådant perspektiv bör man nog vara generös när det gäller att få plocka blommor utan alltför krångliga regler under förutsättning att det inte äventyrar en arts fortlevnad.

Några ruderatexkursjoner i Örebrotrakten 2007 – 2010

Text och bild: Åke Lindström se även bilder i färg sid 12 - 13.

Förra året skyndade jag mig att berätta i T-Veronikan om alla arter som iakttagits 2010 på och vid komposthögarna i Bonstorps och Mellringes f.d. grustag. Dels våra egna fynd men också alla fynd som besökare från när och fjärran hade rapporterat i Artportalen. När det gäller några av mina/våra fynd 2007-2009 samt några egna fynd utanför grustagen 2010, så har jag skickat beläggsexemplar till Thomas Karlsson (ThK) på Riksmuseet i Stockholm, och fått hans synpunkter på artbestämningarna, och nu tänker jag berätta om de för områdena nya arter som jag/vi funnit under ovannämnda period.

När jag skiver ”ny för Närke” eller ”andra fyndet i Närke” så menar jag förstås fynd utanför odlingar i Närke. Dessa uppgifter kommer från Lars Löfgren och Projekt Närkes Floras artregister. ”Belägg i S” betyder att ett beläggsexemplar är inlagt i Naturhistoriska riksmuseets i Stockholm herbarium.

1/10 2007

Leif Fransson och jag besökte Bonstorps f.d. grustag och gjorde ett återfynd av fläckflockel *Eupatorium maculatum* (det. ThK, belägg i S). Eva-Lena Hernod fann denna art två år tidigare i denna grop. Vi hittade också en ny art: 7 ex av **drakmynta** *Physostegia virginiana* (conf. ThK, belägg i S, andra fyndet i Närke). Drakmynta odlas hos oss som prydnadsväxt men kommer från östra Nordamerika. Den dök upp som förvildad i Sverige först under 1990-talet och hittills (augusti 2011) finns det bara 10 prickar/fyndlokaler på kartan i Artportalen.

Drakmynta

26/9 2008

Jag visiterade kompostlimporna i Bonstorps f.d. grustag och fann då ett ex av en för mig okänd art. Den påminde om en strandveronika men bladen satt i kransar runt stjälken. Hemkommen hittade jag så småningom fram till släktet *Veronicastrum*, kransveronikor och artens namn fick jag till **kransveronika** *V. virginicum* (conf. ThK, belägg i S, ny för Närke). Detta är en flerårig prydnadsväxt som kommer från östra Nordamerika. Även för den bara 10 kartprickar i Artportalen

3/10 2008

Arne Holmer och jag besökte Mellringe f.d. grustag och fann två nya arter. Först en art av **vaxblommor** *Cerinthe* sp. (det. Erik Ljungstrand efter foto, conf. ThK, belägg i S) på en gatsopshög, tyvärr fanns då bara blad så det gick inte att bestämma den till art. Sedan fann vi **fjädergilia** *Gilia achilleifolia* (det. ThK, belägg i S, ny för Närke) på en komposthög. Vaxblommor är ettåriga örter som tillhör familjen strävbladig *Boraginaceae* dock utan att vara strävblidiga. De växer vilda i södra och sydöstra Europa och odlas hos oss till prydnad ute. De tycks dock inte vara så vanliga i odling eftersom det hittills bara finns 4 prickar på kartan över Sverige i Artportalen. Fjädergilia är likaledes en ettårig ört som odlas till prydnad men kommer istället från Kalifornien och Mexico. Troligen lite vanligare i odling med ett 20-tal kartprickar i Artportalen.

31/5 2009

Då blev det dags för detta års första besök i Bonstorps f.d. grustag. På en kompostlimpa hittade jag en tuva av en rödblommande alunrot *Heuchera* sp. Eftersom jag hade läst att det skulle vara knepigt att artbestämma dessa (olika sorter och hybrider) överlät jag detta åt Thomas Karlsson. Den 7/6 hittade jag ytterligare en tuva med en alunrot på en annan kompostlimpa. När Thomas

senare granskade mina båda belägg kunda han konstatera att det var **blodalunrot** *H. sanguinea* (det. ThK, belägg i S, ny för Närke). Jag har sett trolingen den i odling i stenpartier i flera trädgårdar där jag bor. Den kommer ursprungligen från sydvästra Nordamerika. Denna art har 12 kartprickar i Artportalen.

10/7 2009

Björn Nordzell ringde och berättade att han sett en för honom okänd växt intill där han bodde men han skulle just resa bort och gav därför mig i uppdrag att närmare undersöka saken. Så jag gav mig dit omgående. Under vägen gjorde jag ett besök i Hagalundsbacken där jag tidigare år hittat gul nunneört *Pseudofumaria lutea* och engelsk vallmo *Meconopsis cambrica*. Jo då, de blommade även detta år, fyra tuvor av nunneörten och sju tuvor av vallmon. På samma ställe hittade jag också en för mig ny art, tre stänglar av **purpursporre** *Linaria purpurea* (conf. ThK, belägg i S, ny för Närke). Den växte precis som de andra arterna strax utanför ett trädgårdsstaket, skuggigt i en mossbekädd del av trottoaren. Ingen odling av arten fanns inom synhåll. Purpursporre är en flerårig prydnadsväxt som växer vild i Italien. 25 kartprickar i Artportalen.

Väl framme vid Solbackevägen såg jag direkt två ståtliga, ca 1,5 m höga, exemplar av **aklejruta** *Thalictrum aquilegiifolium* (conf. ThK, belägg i S) resa sig upp ur en ganska högvuxen ruderatflora mellan en trädgård och en gata. Ingen odling av arten inom synhåll. Aklejruta växer vild i sydligaste Sverige men är i Närke bara påträffad förvildad. Ett stort antal kartprickar i södra och mellersta Sverige i Artportalen.

30/8 2009

Åter klättrade jag omkring på kompostlimporna i Bonstorps f.d. grustag och stötte då på en stor tät tuva ("liten buske") av en för mig ny ört med gula, trattlika blommor och motsatta blad. Väl hemma provade jag att nyckla arten i både "Kroken" och i "Flora Europaea". Med bl.a. motsatta blad, sambladig krona och fem foderblad hamnade jag i *Gentianaceae*, men där fann jag inget växande i Europa som passade. Jag gav upp mina försök att själv artbestämma den och skickade ett foto till Erik Ljungstrand som genast kunde svara att det var en **underblomma** *Mirabilis jalapa* (conf. ThK, belägg i S, ny för Närke). Hur kunde jag missa den så fatalt? Med "eftertankens kranke blekhet" kunde jag då konstatera dels att arten fanns med och var avbildad i "Den nya nordiska floran", visserligen där med röda blommor, dels att de fem foderbladen var inga foderblad utan i stället fem foderbladlika högblad. Hyllet var alltså enkelt. Med denna nya kunskap kom jag sedan fram till rätt art i "Flora Europaea". Underblomma odlas hos oss till prydnad men kommer ursprungligen från tropiska Amerika. Det var först på 1990-talet man hittade den utanför odlingar i Sverige. Hittills bara 6 kartprickar i Artportalen.

Blodalunrot

Samma dag hittade jag fyra ex av **violverbena** *Verbena rigida* (conf. ThK, belägg i S, ny för Närke) på en kompostlimpa. Den är hos oss en prydnadsväxt men växer vild i sydöstra Sydamerika. Den tycks inte vara särskilt vanlig i odling att döma av de få fynd som hittills gjorts utanför

Fuchsia

Silverek, foto Leif Fransson

belägg i S, ny för Närke). Denna art hittades utanför odlingar i Sverige först 2000. Nu finns där 11 kartpricka i Artportalen.

En ganska hög växt med gulblommiga korgar gjorde oss sedan förbryllade. Vad var detta? Bladen var stora och på ett lustigt sätt sammanväxta runt stjälken och bildade därmed en skål där det hade samlats lite vatten. Hem och plöja igenom diverse trädgårdsböcker. Slutligen hittade jag rätt, detta var en **skålört** *Silphium perfoliatum* (conf. ThK, belägg i S, ny för Närke). Den härstammar från Nordamerika och odlas hos oss till prydnad. Jag har sett att den odlas i Stadsträdgården här i Örebro, ett stort, högväxt bestånd.

odlingarna i vårt land. 4 kartprickar i Artportalen.

8/9 2009

Eftersom jag inte hann titta på alla kompostlimpor i Bonstorps f.d. grustag så inbjöd jag Leif Fransson till demonstration av underblomma och violvebena och sedan till en granskning av övriga högar. Och vi hittade en del nya arter. Mest förvånade blev vi när där "plötsligt stod en vilt levande" **äkta bosyska** *Ballota nigra* ssp. *nigra* (conf. ThK, belägg i S) framför oss på komposthögen. Det hade vi inte räknat med i Närke år 2009.

Bosyska är en gammal läkeväxt som numera bara är relativt vanlig i Skåne och Blekinge och på Öland och Gotland. Utanför dessa landskap förekommer den bara sällsynt på ruderat- eller kulturmarker. I Artportalen finns 9 kartprickar utanför ovannämnda landskap.

Röd sköldpaddsort

Tremastarblomma

Bland övriga arter som vi såg på kompostlimporna kan nämnas stockros *Alcea rosea*, röd sköldpaddsort *Chelone lyonii*, rosendunört *Epilobium hirsutum*, bovete *Fagopyrum esculentum*, bukettthirs *Panicum capillare*, höstflox *Phlox paniculatum*, kermesbär *Phytolacca acinosa*, tremastarblomma *Tradescantia virginiana*, vinranka *Vitis vinifera* samt ett ex av **pelargon** *Pelargonium x hortorum* (13 kartprickar i Artportalen, ny för Närke), denna utan någon kruka eller planteringsjord synliga.

Vi fortsatte sedan till Mellringe f.d. grustag för att granska de skräpmarker och högar som fanns där. En gatsopshög visade sig vara givande. Där fanns en vackert lysande bladrossett av **silverek** *Senecio cineraria* (belägg i form av foto, andra fyndet i Närke). Silverek är egentligen en flerårig halvbuske från Medelhavsländerna men odlas hos oss som ettårig utplanteringsväxt för sina vackra blad. 9 kartprickar i Artportalen.

Andra arter som hade hamnat på gatsopshögen var bl.a. grusnejlika *Gypsophila muralis*, isop *Hyssopus officinalis*, ballongblomma *Nicandra physalodes*, petunia *Petunia x hybrida*, böna *Phaseolus vulgaris*, *Mexikansk spikklubba* kapkrusbär *Physalis peruviana* och lammöron *Stachys byzantina*. På kompostlimporna hittade vi bl.a. 2 ex av vit spikklubba *Datura stramonium* ssp. *stramonium* och 1 ex av mexikansk spikklubba *D. innoxia*.

5/7 2010

Jag gick en promenad utefter Lindhultsvägen. Där finns en numera övergiven plats för dumpning av trädgårdsavfall. Hela området skall bebyggas. Där brukar det dyka upp en del intressanta arter. Den dagen dominerades platsen av purpurklätt *Lychnis coronaria*. Jag räknade till 24 blommande stjälkar. Där fanns också jättenattljus *Oenothera glazioviana* och studentnejlika *Lychnis chalconica*. Mest överraskande var dock fyndet av 8 blommande stänglar av **ullig hjärtstilla** *Leonurus cardiaca* ssp. *villosus* (conf. ThK, belägg i S) samt 3 stycken vinterståndare av denna. Ullig hjärtstilla är, till skillnad från äkta hjärtstilla *L. cardiaca* ssp. *cardiaca*, en östlig underart som kommit in i sen tid och först under 1990-talet började dyka upp på flera ställen i Sverige. 21 kartprickar i Artportalen. När jag återvände till denna plats den 21/8 fann jag ett bestånd med **parkstånds** *Senecio sarracenicus* (conf. ThK, belägg i S) på en jordhög.

22/8 2010

När jag besökte kryddträdgårdarna vid Karlslund passade jag förstås på att granska den kompost- och jordhög som låg vid sidan av i skogsbrynet. Det första som påkallade min uppmärksamhet var 6 blommande ex av **mariatistel** *Silybum marianum*. Denna art är en i Sverige odlad, medeltida läkeväxt som härstammar från Medelhavsområdet och sydöstra Asien. På senare tid har den också kommit in med fågelfrö. Ca 35 kartprickar i Artportalen.

På denna hög upptäckte jag också till min glädje en för mig helt ny art, nämligen ett ex av **bondtobak** *Nicotiana rustica* (conf. ThK, belägg i S, andra fyndet i Närke). Bondtobak odlades tidigare i Sveige men troligen inte nu längre. Den verkar numera hittas mycket sällsynt på ruderatmarker och tippar. Hittills endast 4 kartprickar i Artportalen.

Stort tack till Thomas Karlsson som hjälpt mig med att bekräfta mina artbestämningar eller artbestämt mina belägg. Tack också till Erik Ljungstrand som hjälpt mig med artbestämningar med hjälp av skickade foton, samt tack till Lars Löfgren som bistått mig med uppgifter om tidigare förekomster i Närke.

Bombmurkelutflykt till Djupadal 2011-05-01

Text: Herbert Kaufmann

Djupadal är ett relativt nyligen uppmärksammat område på gränsen mellan Närke och Västmanland och det är främst känt för den rika förekomsten av bombmurklor. Vid en inventering 2008 hittades här ca 400 bombmurklor.

Djupadal är en ravin som sträcker sig i NNV-riktning från Djupadal till Venaviken som är en utvidgning av Arbogaån. En bäck som har sitt ursprung längre söderut i Mosstorpmossen rinner igenom ravinens botten. En stig följer bäcken på dess vänstra sida ända fram till i höjd med torpet Venen.

Vi 6 deltagare följde den gamla ”Kungsvägen” där Eriksgatan anses ha gått över Äglan nedåt till Kapellet, som är en ruin som anges härstamma från medeltiden. Exkursionsprogrammet blev något reducerat - pga. av sjukdom kunde Michael inte guida oss i mossornas rike.

Den södra delen av området är ett smalt och ganska brant granskogsområde, tjocka barrmatör täcker slutningen ner till bäcken. Tibast *Daphne mezereum* och blåsippor *Hepatica nobilis* växer rikligt i bäckens strandområden och indikerar att det finns kalkhaltiga bergarter eller kalkhaltig sand ovanför i branterna, som urlakas av vattnet, vilket rinner längs slutningen och sedan ut i ån.

Här i den södra och branta delen av ravinen är den huvudsakliga växtplatsen för **bombmurklor** *Sarcosoma globosum*. Vi hittade denna gång endast sju ganska små och något uttorkade fruktkroppar (som är rapporterade i Artportalen).

Utmed stigen växer många hasselknippen, där tillräckligt ljus faller in mot marken för att hasseln ska trivas. Längre norrut blir området flackare och ravinen öppnar sig och bildar en vidare dalgång. De flacka områdena är regelbundet översvämmade och här dominerar gråal och sälg. Torra björkar med granna **fnösketikcor** *Fomes fomentarius* på de kala stammarna är typiska för denna del av området. På en torr gren av sälg hittade vi **tegelticka** *Daedalopsis confragosa*.

Bortglömda taggträdsstängsel lät oss ana att området en gång var öppnare och nyttjades för kreatursbete. Längre norrut, nästan framme vid torpet Venen i den planterade granskogen hittade vi många exemplar av den vackra och lysande **scharlakansröda vårskålen** *Sarcoscypha austriaca*. Insidan av fruktkroppen är lysande röd,

medan utsidan är mera grå-rosa färgad, något glittrande av de parafyser och sporsäckar som växer på utsidan av skålen. Växtplatsen är otypisk för arten. Den förekommer normalt i lövskogsdominerande områden på kalkhaltig mark, där den växer på i marken dolda vedpinnar. Våra fynd växte i en planterad granskog med inslag av små hassel- och tibastbuskar. Det finns två närliggande arter, *Sarcoscypha austriaca* och *Sarcoscypha coccinea*. Mikroskopiska skillnader på hårens och sporens utseende skiljer arterna från varandra. Eftersom jag inte har undersökt kollekten i mikroskop kan jag inte exakt ange vilken art vi fann i Djupadal. Jag antar dock att det är arten *Sarcoscypha austriaca*, utan inkrusterade hår och med något bredare sporer, eftersom den lär vara mest frekvent hos oss i Sverige.

Här intill de lysande skålsvamparna, i granskogen, drack vi 6 exkursionsdeltagare vårt morgonkaffe och åt de medhavda smörgåsarna och bullarna. Det hade börjat snöa något, för vintern som härskade så länge i år ville ändå inte släppa sitt grepp om årstiden.

Exkursionens artförteckning visas nedan.

Strävticka	Antrodiella hoehnelii
Hartsticka	Ceriporiopsis resinascens
Tegelticka	Daedaleopsis confragosa
Klibbticka	Fomitopsis pinicola
Stenmurkla	Gyromitra esculenta
Kantöra	Hymenochaete tabacina
Alticka	Inonotus radiatus
Ochraporing	Junghuhnia nitida
Kuddticka	Phellinus punctatus
Aspticka	Phellinus tremulae
Björkticka	Piptoporus betulinus
Scharlakansröd vårskål	Sarcoscypha austriaca
Bombmurkla	Sarcosoma globosum
Snedpicka	Schizopora paradoxa
Raggskinn	Stereum hirsutum
Styvsinn	Stereum rugosum
Grankotteskivling	Strobilurus esculentus
Violticka	Trichaptum abietinum
Hasselfrätskinn	Vuilleminia coryli
Stubbhorn	Xylaria hypoxylon

Mosippor på Vissbodamon och Lerbäcksåsen

Text och bild: Arne Holmer. Bilder i färg se sid 14.

Sommarvärmen i slutet av april hade fått sipporna att snabbt närma sig ett överblommat stadium. Bilden här bredvid visar hur vackra mosipporna var tio dagar tidigare när de just hade slagit ut. Några små ludna knoppar tittar också upp ur bladrossetten.

Fjorton personer deltog i utfärden, förutom hallsbergare var det flera från Kumla Naturskyddsförening och från Örebro läns botaniska sällskap.

Vi kunde konstatera att blomningen på Vissbodamon inte alls var så rik som i fjol. Det var bara de gamla plantorna som hade några blommor och knoppar. Plantorna som tillförts reservatet genom sådd 2004 levde vidare men hade inga blommor, och sådderna 2006 är det tveksamt om det blir några kraftiga plantor av. Under fjolåret såddes ytterligare ett par tusen frön i 10 nya brandytter, både mosippor och backsippor, och vi kunde se många små pigga plantor.

Vi fortsatte söderut i landskapet och stannade till vid Estabo söder om Åsbro vid bäckravinen med skunkkallor. De är införda från Nordamerika och det sades att den skyldige till detta var professor Rutger Sernander. Han bodde uppströms vid Klockarhyttan. Nu hade de vackra gula kallorna spridit sig längs ravinen ända ned till Estabosjön.

Några tyckte sig känna en svag doft från de vackra blommorna... Var det av skunk?

Om vi tyckte det var lite snålt med blommande mosippor på Vissbodamon så blev det så många fler när vi en stund senare vandrade på Lerbäcksåsen. Där blommade ca 50 plantor med mer än 70 blommor. Tyvärr var även de på väg att blomma över. Vi kunde också konstatera att flera blommor blivit avbitna, kanske av rådjur eller hare? Extra roligt med alla dessa sippor på åsen är att de var uppkomna ur en sådd "helt nyligt". De hade bara två somrar bakom sig men var nu så livskraftiga att de blommade och några av plantorna hade t.o.m. 2-3 blommor. Annars är det inte ovanligt att mosippor växer långsamt och blommar först efter många år. Här trivdes de tydligt.

Tidigare fanns här på åsen rikligt med mosippor, men som på så många andra platser har de försvunnit. En enda planta lever fortfarande kvar av det gamla beståndet. Matrasten intogs i solvärmen på den intressanta åsens sydsluttning.

Själva åsen är en intressant geologisk bildning. En jättelik sanddyn har det sagts, 18 meter hög. Lite skeptiska, med tanke på dess längdriktning i landskapet, resonerade vi omkring detta och hur den kan tänkas ha skapats efter inlandsisens avsmältning för c. 10 000 år sedan.

Bilder i färg se hemsidan www.olbs.se under fliken Bildsidor och rapporter.

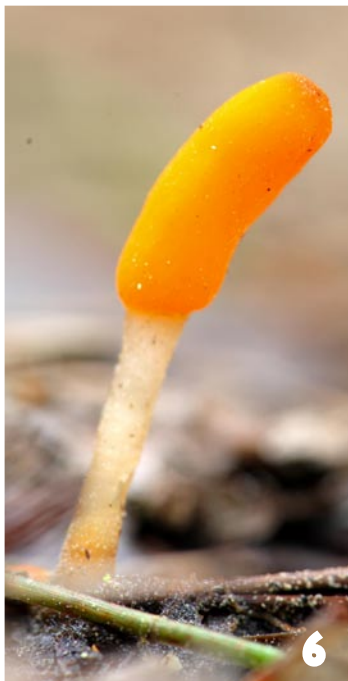
Närkes Flora

Var Närkes myrar världsberömda på 1900-talet? Vad gjorde Frans G. Bengtsson vid Fagertårn? Hur många växter har vi i Närke? Vem ansåg att Närkingen ansade åkern som svin, d.v.s. genom bökning? När försvann fjällväxterna från Närke? Gick bergsbruket hårt åt skogen? Varför blev enen och linden i Hammar beryktade? Hängde man folk i tallarna? Hur kom det sig att en Närkeättling anlade Uppsala botaniska trädgård? Odlades fänköl i Närke på 1500-talet? Varför är Garphyttans nationalpark beryktad? Vilken växt finns bara i sankar sjöstränder och på torra kalkhällar? Hur många Närkeelever blev framstående botaniska forskare? Inspirerade Örebro slottsträdgård till botaniska exkursioner i Uppsala hundra år innan Linné återupptog traditionen? Har arter odlats sedan stenåldern? Kan man inventera Närkes flora simmande? Vad gjorde Linné i Närke? Varför har vi finska och baltiska växter längs våra vägar? Är vallodling känd i Närke redan på 1600-talet? Vad har ångbåtstrafiken och järnvägarna betytt för floran? Odlades kummin som krydda på 1300-talet? Ansåg man på 1800-talet att den som odlade vallväxter skulle bli till åtlöje? När brann den sista svedjan i Närke? Vilken Närkeättling odlade potatis långt tidigare än Ahlströmer? Vilken Örebroapotekare grävde efter stenkol på 1700-talet? Vad var ogräset svingel? Var ängen ett förlorat paradiset som låg orört av människohand? Fanns kolmilor i Närke på 1200-talet? Vilka växter från havsstranden sprider sig längs våra vägar? Hur länge hässjades höet? Odlades fikon- och mullbärsträd i Närke på 1600-talet? Hur kunde Kilsbergens bäckar driva Garphyttans bruk under århundraden? Hade Örebro slott en trädgårdsmästare på 1500-talet? Ligger en Närkebotanist bakom den klassiska klimatperiodsindelningen? Har vi exporterat en av våra sällsyntaste växter till Västmanland? Är hasselnötter ett vanligt boplatsfynd vid arkeologiska utgrävningar? Hur länge har tall, ek och gran funnits hos oss? Finns det någon sanning i de gamla läkeböckerna? Blev en Lanna-son professor och författade flera floror i Nordamerika? Odlades äppelros av munkar vid Riseberga kloster? Är kirskaålen vår första introducerade trädgårdsväxt? Vilka växter importerades genom parkvård på 1800-talet? Varför minskar röd- och blåmålla? Var en Närkebotanist så tjock att en Uppsalaprofessor vid båtöverfarten av ån i Uppsala föreslog att han skulle tas i två vändor? Har missne använts till nödbröd? Vilka trädgårdsväxter fanns i Sverige på medeltiden? Är Kilsbergen en urskog? Växte krollilja, snödroppe och tulpan vid våra kloster? Vad ansåg Hjalmar Bergman om insamling av växter vid läroverken? Inspirerade en kinesisk bäck till att gyckelblomma finns nedom Lunnasjön? Har växter namngivits efter Närkebotanister? Har myrorna i Lerbäck haft betydelse för kunskapen om växternas spridningsbiologi? Varför finns den franska växten gullhavre i Närkes trädgårdar? I vilken miljö är den svenska färgkombinationen blåeld och palsternacka vanlig? Vilken växt ville man utrota på alla ängar kring Örebro på 1700-talet? Kan baktimjan vara bra mot tandvärk? Var Sveriges förste botaniker från Närke? Vad berättar våra 1600-talskort om markanvändningen? Hur stora är våra största träd? Skördade man hö på kyrkogårdarna? Vilka Närkesöner skrev de första svenska flororna på 1600-talet?

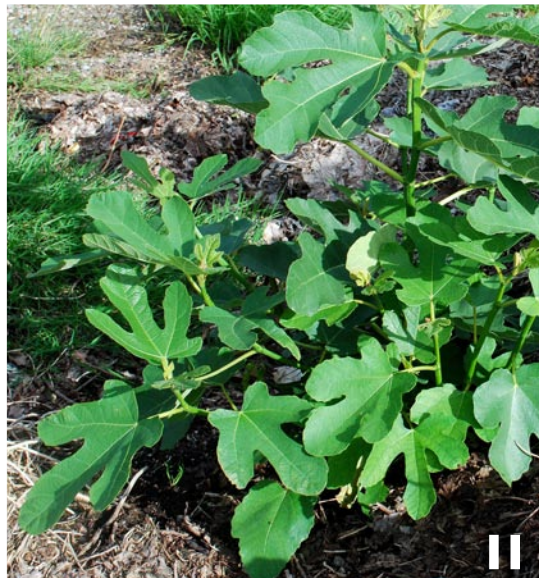
– *Vi rätar ut alla frågetecken i NÄRKES FLORA - en bok om landskapets växter, deras förekomst och kulturhistoria. Utgivning: hösten 2012.*

Stöd utgivningen genom förköp för leverans 2012. 500 kr/ex. Plusgiro 64 26 24-1
Upplysningar: Lars Löfgren 0589-139 98

Lite nytt om Närkes svampar

Några ruderatexkursioner

Bombmurklor i Djupadal

Mosippor
på
Vissboda-
mon
och
Lerbäcks-
åsen

Lite nytt om Närkes svampar

Text: Karl Gustaf Nilsson, Foto: Björn Svensson, bilder i färg se sid 11.

Under åren 1976-2010 har jag oavbrutet samlat in svampar från olika delar av Närke. Insamlingarna har skickats till olika vetenskapliga institutioner och privatpersoner för bestämning och kontroll.

En första redovisning av det insamlade materialet gavs ut av Länsstyrelsens i Örebro län publikationsserie under titeln ”Svampar i Närke – En sammanställning av svampfynd 1977-2008 av Karl Gustaf Nilsson” (Nilsson 2008). I den sammanställningen redovisades 4013 insamlingar av 1371 olika arter. Dessutom kompletterades listan med 508 lokaler för bl.a. rödlistade arter och äldre uppgifter.

Åren 2008-2010

Under perioden 2008-2010 har jag samlat in och skickat 348 insamlingar av 109 olika arter för bestämning och kontroll. Däri ingår 33 insamlingar, som har lagts direkt in i Örebro-herbariet (OREB). Utöver dessa har jag listat 9 arter som har samlats av andra personer. Av rost- och mjöldaggssvampar har jag gjort 27 insamlingar beträffande tidigare noterade arter, som nu påträffats parasiterande på nya växter.

Under perioden har tre nya arter för Sverige upptäckts, nämligen *Kernia hippocrepida* Malloch & Cain. (2008), *Phaeohelotium trabinellum* (P.Karst.) Dennis (2008) och *Coleosporium telekiae* Thüm. (2009).

Efter 35 års samlingsarbete och med ålderns rätt känner jag att det är hög tid att göra bokslut. Jag vill därför härnedan översiktligt redovisa resultatet från i huvudsak de tre senaste årens insamlingar i en sammanfattning. En utförlig artlista beräknas komma med i en planerad andra utgåva av publikationen ”Svampar i Närke”. Samtliga uppgifter om svamparna från 2008-2010 är inmatade i databasen Artportalen.

Agaricales – skivlingar (soppar)

Skivlingarna har inte varit någon högprioriterad grupp. Därför att de i regel är både svåra att samla och preparera. Endast 392 olika arter har samlats de gångna 35 åren, varav 35 olika arter under de senaste åren.

Jättespindlingen *Cortinarius praestans* är det roligaste fyndet. Den upptäcktes i en ädellövskog på kalkgrund vid Folketorp i Asker, i samband

med min och Hans-Åke Sandbergs inventering åt Länsstyrelsen. Den växte på tre dellokaler. Luktavskivling *Hygrocybe quieta* och brun ängsvaxskivling *Hygrocybe colemanniana* vid Herrfallsäng var andra trevliga upptäckter. Den grå vedskivlingen *Volvariella caesiotincta* från samma lokal hörde också till glädjeämnena. Fransiska *Lactarius citriolens* från Dalmark i Hammar samt gulmjölkig ekriska *L. chrysotheus* och *L. fennoscandicus* från Lindhult respektive Lisselängan i Viby får ej heller glömmas. Ny för Närke var *Stropharia alcis*, som växte på gammal älgspilling i en kärrkant i barrskog, vid Simonstorp i Viby.

Biskobsmössa

Aphylophorales – skinn, tickor, taggsvampar etc

Skinnsvampar

Det stora antalet skinnsvampar vill jag främst tacka Kurt Hjortstam för. Han hann med att hjälpa mig med 802 insamlingar, före sin död 2010. De senaste insamlingarna har Karl-Henrik Larsen (Oslo) varit vänlig och hjälpt mig med.

Så vitt jag vet är 224 olika skinnsvampar kända från Närke. Av dessa har jag haft turen att finna 217 olika. Från de tre senaste åren kan nämnas de för Närke nya arterna guldfloreskinn *Botryobasidium aureum* och småsporigt floreskinn *B. laeve* från Holmstorp i Tysslinge, *Byssocorticium efbulatum* från Östra Bergfallet i Snavlunda och *Tomentella viridula* från Latorpsbruk i Tysslinge (tidigare känd från Öland).

Tickor

Det är svårt att veta hur många olika tickor vi har i Närke, men det rör sig antagligen om 148 säkra arter. Jag har samlat kollekt av 139 olika arter genom åren och skickat dem för bestämning och kontroll. Dessutom har jag samlat ostticka och västlig rostticka, men de var dåligt utvecklade och noterades ”cfr.” av Leif Ryvarden i Oslo. Blackticka, grenticka, gräddticka och lundticka har ursprungligen upptäckts av andra personer, men jag har även samlat in dessa och skickat vidare för kontroll. De senaste åren har jag bl.a. samlat in tallgråticka vid Fagertårn i Askersund och lundticka i Herrfallsäng. Den senare hittades först av Kerstin Bergelin vid Sveriges Mykologiska Förenings mykologivecka i Närke 2008.

Taggsvampar

De flesta matsvampsplockare anser, att den rödgula taggsvampen är lika god som den bleka taggsvampen. Jag har alltid tyckt att

svart trumpetsvamp

rödgul taggsvamp smakar tvål. Det var därför intressant att läsa en artikel i Svensk Mykologisk Tidskrift med titeln ”Rödgul taggsvamp – en eller tre arter?” (Sundström 2007). Där fick jag veta att det är främst rödgula taggsvampar som plockas sent på säsongen som smakar tvål. Enligt finska undersökningar, vet man nu, att den rödgula taggsvampen i själva verket består av 3 olika arter. Det kan också ha betydelse för smaken.

Nämnda artikel inspirerade mig till att samla in 5 kollekt av rödgul taggsvamp, som såg olika ut. Åke Lindström (Örebro) mikroskoperade materialet. Det visade sig då att jag funnit alla tre arterna, nämligen *Hydnum ellipsoidosporum* (Dalmark i Hammar), *H. rufescens* (Skepphultaklint i Svennevad m. fl. lokaler) och *H. umbilicatum* (Mantorp i Rinkaby).

Åke hjälpte mig också att bestämma insamlingar av mottaggsvamp (från bl.a. Samsala i Hallsberg och Fagertårn i Askersund; kollekt i OREB). Jag kunde helt hastigt och lustigt notera fynd av 32 taggsvamparter i Närke.

Fingersvampar

Jag har samlat 47 fingersvamparter i Närke, varav 4 nya tillkommit under 2008-2010. De stora *Ramaria*-arterna är problematiska. Det är ingen forskare som velat utreda släktet. Men det finns utmärkta bilder att tillgå och jag tycker att utseendet i fält ger god vägledning. Åke Lindström har också hjälpt mig och bl.a. kollat sporeernas storlek. Jag känner mig därför säker beträffande bestämningen av *Ramaria largentii*, *R. magnipes*, *R. mairei*, och *R. sanguinea*. *R. mairei* är numera det rätta namnet på de båda tidigare skiljda arterna blek fingersamp *R. pallida* och kärffingersvamp *R. paludosa*.

Bl.a. den pyttelilla fingersvampen *Typhula spathulata* är ny för Närke och upptäcktes i Hasselfors av Hans-Åke Sandberg (Hasselfors). Den växte på murkna grenar av vinbär *Ribes sp.* i en rishög.

Tremellales – gelésvampar

Av gelésvampar har 27 arter samlats in under årens lopp.

Gastromycetes - buksvampar

Det har inte gått att göra några nya fynd av buksvampar under de senaste tre åren. I min sammanställning, ”Svampar i Närke”, finns 34 olika arter noterade. Dessutom finns, så vitt jag vet, bl.a. fynd av sumpäggsvamp *Bovista paludosa*, kopparäggsvamp *Bovista tomentosa* och sträv jordstjärna *Geastrum berkeleyi* noterade i Närke.

Ascomycetes – kärnsvampar, skålsvampar och mjöldaggsvampar

Pyrenomycetes – kärnsvampar

Nils Lundqvist, Riksmuséet, har varit mitt stöd beträffande kärnsvamparna. Han har bestämt och kontrollerat 115 olika arter av denna speciellt svåra svampgrupp. Av dessa härrör sig 6 insamlingar från perioden 2008-2010.

Jag samlade en svamp på rävspillning vid Sandbacken i Lerbäck 1999. Svampen skickades till Nils Lundqvist och bestämdes av honom till *Kernia sp.* (dvs en art av släktet

Kernia, arten ej bestämd). Nils gjorde en noggrannare undersökning av svampen 2008 och kom fram till att det var *Kernia hippocrepeida*. Den arten är tidigare känd från Kanada, USA och Tyskland. Det var således första fyndet i Norden.

En annan dåligt känd art är *Plagiostoma inclinata*, som jag fann på fjolårsblad av tysklönn *Acer pseudoplatanus* vid Stocksätter i Hallsberg. Även den bestämdes av Nils Lundqvist. Tidigare bara känd från Uppland (Eriksson 2009).

Klubbdynan *Podostroma alutaceum* s. lat. har nu delats upp i tre arter och förts till släktet *Hypocrea*. Åke Lindström har bestämt två insamlingar, som växte i barrmattan under gran, till blek klubbdyna *H. leucopus*. Jag har tidigare gjort en insamling på murken grenlåga av björk i Lerbäck. Lars Löfgren (Arboga) har bidragit med en klubbdyna som växte på klibbal i Tysslinge. Dessa båda vedlevande arter har nu namnet *H. alutacea*. Den sista arten i trilogin heter *H. nybergiana* och återstår att finna i Närke.

En kärnsvamp som växte på fjolårsstjälkar av plymspirea *Aruncus dioicus* på en villatomt i Hasselfors hittades i maj 2009 av Hans-Åke Sandberg. Insamlingen skickades av mig till Nils Lundqvist, som bestämde den till disknästing *Diatrype disciformis*. Det är första gången disknästing hittats på en örtstjälk.

Discomycetes - skålsvampar

Jag har samlat 133 olika arter, varav 10 de tre senaste åren.

På vattendränkta ved i en smal å i Torpa-ravinen i Snavlunda fann jag och Björn Svensson 2008 *Phaeohelotium trabinellum*. Riksmuseet har inget svenskt material av arten tidigare. Men det finns ett originalmaterial i Uppsala-herbariet, insamlat av P. Karsten i Mustiala, Finland (Nils Lundqvist, muntligt meddelande). Arten är ej omnämnd av Eriksson (2009).

Henrik Lantz har hjälpt mig med bestämning av några svåra arter ur släktena *Coccomyces*, *Lophodermium* och *Pseudophacidium*. Dessutom har Nils Lundqvist rått ut frågetecknen kring *Pseudopeziza medicagines* (funnen vid Brunnskullen i Hallsberg), som är en art som parasiterar på humleluzern *Medicago lupulina*.

Erysiphaceae – mjöldaggsvampar

Lena Jonsell har hjälpt mig med mjöldaggs-svamparna. Hon har bestämt och kontrollerat 66 olika arter, som påträffats parasiterande på 130 olika växter.

De mest anmärkningsvärda arterna från senare

Bävermussling

är kompositmjöldagg *Erysiphe cichoracearum* på sommardahlia (på Ö. Storgatan 30c, Hallsberg) och *E. polygoni* på gårdsskräppa (vid asfalterad parkeringsyta vid Lokstallet i Hallsberg). Det är de första rapporterade insamlingarna som har gjorts av mjöldagg på dessa båda växter i Sverige.

Uredineae – rostsvampar

Mitt intresse för rostsvampar började på 1960-talet, men först i mitten på 1990-talet satte jag igång och samlade. Denna senfärdighet gjorde att jag bl.a. missat de rostsvampar som jag såg på smörbollar och ängsruta i Viby under 1970-talet, och på revormstörel tio år tidigare i Rinkaby.

Nils Lundqvist har hjälpt mig med bestämning och kontroll av de knepigaste rostsvamparna. Hitintills har jag samlat 113 olika arter i Närke, parasiterande på 153 olika kärlväxter. Av dessa har 11 nya påträffats under 2008-2010, däribland en ny art för Sverige, nämligen *Colosporium telekiae*. Den fann jag vid Fallet i Tångeråsa socken, som parasit på förvildad strålöga *Telekia speciosa*. Strålöga är en östeuropeisk art, som förekommer odlad och förvildad bl.a. vid Trystorp i Tångeråsa. Det finns inget svenskt material av *C. telekiae* i något av de offentliga herbarierna, men det finns en insamling från Finland på herbariet i Lund (LD).

Ustilagineae – sotsvampar

Totalt insamlat 26 olika arter, parasiterande på 30 växtarter. Bara en ny art under de senaste tre åren, samt en tidigare känd art på en ny växt

Fungi imperfecti – imperfecta svampar

51 olika arter, varav 5 nytilkomna åren 2008-2010.

Myxomycetes – slemsvampar

Uno Eliasson har hjälpt mig att bestämma 37 olika arter, varav 19 har tillkommit under 2008-2010. Dessutom noterades *Physarum virescens* från Kattgullsbergets naturreservat och *Stemonites smithii* i Viaskogens naturreservat under Mykologiveckan i Närke 2008 (Engzell 2009).

Torbjörn Andersson (vid Skogsstyrelsen) upptäckte 2008 en slemsvamp på sin tomt i Svaldre, Lerbäck. Den växte i kanten av en gräsmatta och gick upp ett 30-tal cm i vildvegetation av krusbär, vinbär, hallon, örter och gamla aspstubbar. Svampen täckte 6 dm². Samma svamp hittades senare på hösten i Herrfallsängs naturreservat. Den växte på stammen av en grov torr skogsalm *Ulmus glabra* och täckte drygt 1 m². Uno Eliasson bestämde båda insamlingarna till stubbsmet *Brefeldia maxima*. Han berättade att arten anses som världens största myxomycet, samt att den var ny för Närke, östra Svealand och Sydsvenska höglandet.

TACK!

Ett varmt tack riktas till Er som har varit vänliga och hjälpt till med bestämningar och kontroll av insamlingar, samt till alla Er som bidragit med material, uppgifter och goda råd! Utan Ert stora kunnande och Er hjälpsamhet hade det varit omöjligt att göra så många nya svampfynd i Närke och denna sammanställning. **Ett speciellt tack till Björn Svensson, Radhusvägen 2b, 696 74 Hammar, som bidragit med bilder till uppsatsen.**

Citerad litteratur

Engzell, J. 2009. Myxomyceter – slemsvampar. T-veronikan, årg. 14 nr 1, 2009. Medlemsblad för Örebro läns botaniska sällskap.

Eriksson, O.E. 2009. The non-lichenized ascomycetes of Sweden. Departement och Ecology and Environmental Science Umea University, Umeå.

Nilsson, K.G. 2008. Svampar i Närke – En sammanställning av svampfynd 1977-2008 av Karl Gustaf Nilsson. Länsstyrelsen i Örebro län, publ.nr. 2008:32.

Sundström, E. 2007. Rödgul taggsvamp – en eller tre arter? Svensk Mykologisk Tidskrift. Volym 28. Nr 2, 2007. Affärstryckeriet, Västerås.

Bokrecension, Se blomman

Text: Lena Lindgren

I mars i år utkom en bok, *Se blomman*, som är en stor fröjd att läsa både för passionerade botaniker och kulturhistoriskt intresserade. En av våra mest lästa skönlitterära författare, Kerstin Ekman, utger den tillsammans med mångkunnige professorn emeritus i idé- och lärdoms historia, Gunnar Eriksson. Tillsammans berättar de om gemensamma strövtåg i naturen. ”Vi söker namn, vi hittar spår, vi anar hur vi hänger ihop med det levande och det förflutna i vetenskap och dikt.” De berättar om vägvisarna, alltifrån Fuchs Neue Kräuterbuch från 1543 till Mossberg & Stenberg 2003.

Några plock ur den spännande kapitelrabatten: Om du förlorar namnen, Att lära sig se, Den ursvenska rosen, Huvudbry med smultron, Underklassen invaderar rabatten, Skönheter i skogsdunkel och dy,

Om aningar om det höstliga osv. En glädjefylld läsning för varje natur- och kulturintresserad. Författarnas olika temperament gör läsningen omväxlande och livfull. Att de båda är något oense i vissa frågor känns uppfriskande!

Denna essäsamling, en korsning mellan botanik och kulturhistoria, ter sig som ett måste för naturintresserade! Boken avslutas med en omfattande litteraturförteckning, bildkällor samt personförteckning.

PS Vet ni förresten vad Bäverbär är? Nu vet jag, för jag har läst *Se blomman*!

De vilda blommornas dag 2011

Text: Inga Hedgren

För tionde året i rad arrangerade vår förening De vilda blommornas dag den 19 juni i samarbete med Svenska Botaniska Föreningen. Vi inbjöd till blomstervandringar på tio lokaler i länet och som vanligt i ömsom regn ömsom sol från Ställdalen i norr till Hallsberg i söder. Tack vare ett gynnsamt vårväder tidigare var blomsterprakten stor.

Deltagarantalet var totalt ca 110-120 vilket det brukar vara (alla uppgifter inte ännu rapporterade). Fördelningen var ojämn: några vandringar var mycket eftersökta medan det på enstaka lokaler inte dök upp några besökare. Det är inte lätt att förklara varför det på en lokal som brukar vara välbesökt kommer få eller inga deltagare. Kanske kan vi diskutera detta vid vårt möte den 23 oktober och bolla nya idéer om hur vi ska göra för att fånga allmänhetens intresse för föreningen och för botanik. Föreningen behöver nytänka både för att främja botanikintresset och kanske för att stödja våra entusiastiska ledare med t ex annonsering.

Nästa år arrangeras De vilda blommornas dag den 17 juni.

I år fick vi nedanstående berättelse från Ingalill Teljå från hennes vandring på Kvarntorpshögen:

Ogräs på hög

Under De vilda blommornas dag guidade jag på Kvarntorpshögen. Det kom ca 25 deltagare; folk kom till och gick ifrån eftersom det pågick flera evenemang på högen samtidigt. Det var en lite småregnig eftermiddag. Om högen ska bli riktigt grön på sommaren är det nödvändigt att det regnar ofta annars blir den brun och gul på grund av torkan och inte så särskilt vacker.

Jag har under tio år haft denna blomstervandring och startade 2002, efter en del övertalning från kommunens sida. Det är ingen regelrätt inventering, utan jag har bara antecknat vad vi sett under dessa år när jag gått samma runda, mestadels under andra hälften av juni månad.

I år observerade vi omkring 100 arter, mestadels ogräs och ruderväxter. Platsen är ju en typisk ruderatplats – man har omflyttat jord under lång tid. Den raraste blomman jag funnit där var stor blåklocka; den var bara med ett år och sedan försvann den. Men åkervädd och backanis har funnits med de senaste åren och kanske kan de räknas som ängsväxter, vilka jag är förtjust i. Sen är det vanligt med många arter av ärtväxter, både olika klöverarter och andra vanliga vickrar och vialer. Ek och alm av ädellövträd och harts- och nyponros finns där. De som uppmärksammas mest av allmänheten är de färggranna och ståtliga som blåeld, fackelblomster, kungsljus och kanadabinka. Vasstarr och rörfilen kan nämnas av gräsen.

När jag startade 2002 fann jag 54 arter och nu efter tio år, är det drygt 100-talet.

Högen blir grönare och grönare, för varje år som går vilket gör att detta industriminne ser mycket trevligare ut.// *Ingalill Teljå*

Herbarienytt

Text: Ingrid Engström

Lokalfrågan är fortfarande olöst. Herbariet stannar i Kasernen Narva tills kommunen lyckats trola fram en annan acceptabel lokal. Registreringsarbetet har gått på sparlåga det senaste året. Styrelsen har fattat beslut om att ÖLBS skall försöka anställa Inga Hedgren för att slutföra detta arbete. Diskussioner pågår om genomförandet.

Arbetsmötena pågår som vanligt under hösten – två av dem är redan avverkade när detta skrivs. Arbetsmöten är även bokade 19 oktober, 9 och 30 november samt 14 december.

Botanisk utflykt till Kvismaren – Ormkullevägen söder om kanalen.

Tisdagen 12 juli samlades sjutton förväntansfulla botanister från Nora, Lindesberg, Kumla, Linköping och Örebro vid bron över Kvismare kanal för att botanisera. Regnmolnen hängde ovanför men tömde lyckligtvis inte sitt innehåll över oss. Ingalill Teljå, som redan tidigare gjort en förekursion tillsammans med Naturskyddsföreningen, visade på alla de arter man fann den gången och litet till. Det var den blandning av vanliga växter och de rariteter, som listas i Karl Gustaf Nilssons artikel i T-*veronikan* nr 2/ 2011. Vid kaffepausen i det nybyggda fågeltornet, döpt till Ormkulleplattformen, gav Åke Teljå en beskrivning av ”den stora sjösänkningen” på 1870-talet då Mosjöarna och Kvismaresjöarna försvann för att bereda ny åkermark. Han berättade också att Öby kulle varit bebyggd av Magnus Ladulås. Det blev en mycket lyckad kväll för oss som deltog, när vi fick bekanta oss med den nyanlagda vandringsleden utmed Kvismare kanal runt Ormkullen. Den är handikappanpassad och väl värd ett besök.

Ingevi Fall

Vid promenadens början på grusvägen efter kanalen hittade vi många åkerogräs, t ex hampdån, pipdån, krustistel, harkål, strätta och rörfilen. Salixarten jolster med sina vackert blanka klargröna blad uppmärksammades, senare även rockentrav, vitblära, mörkt kungljus och springkorn. När vi kommit fram till kröken, där vägen svänger söderut, och sumpmarken tar vid, upptäcks flera kraftiga bestånd av den ovanliga strandväxten sprödarv, som vi förra året hittade vid Naturskyddsföreningens exkursion. I vattnet fanns också vattenbläddra, vattenmärke, sprängört och vattenstäkra samt äkta- och sumpförgätmigej. Nässelsnärja slingrade sig om brännässlorna. Den lilla blåblommiga frossörten syntes på flera ställen i kärrkanten, liksom stink- och knölsyska, fackelblomster, jättestarr, blåsstarr och ängsvingel, gulkavle och storven. Den mycket ovanliga bågsäven hittades förra året, men antecknades då ej. Nu hittade vi den också, men även ryltåg, brunskära och blommande dyblad. (Den senare blommar inte varje år.)

Efter matrasten i fågelplattformen mot Hammarmaden anträdades återtåget och då upptäcktes de vackra arterna kärrvial och ängsruta. Lövbinda konstaterades uppemot Ormkullen liksom tuvåtäl, nysört, gåsört och äkta johannesört. Gråbo i massor kantade vägen från plattformen till Ormkullen, betydligt fler än förra sommaren.

De flesta av arterna som sågs 2010 vid Naturskyddsföreningens exkursion, då KG Nilsson medverkade, sågs faktiskt. Igelknopp hittades dock ej alls. Det var en mycket härlig och vacker högsommarkväll med stort utbyte för botanikerna, - alltså är Kvismaren inte ”bara” ett paradiset för fåglar.

Ingalill och Åke Teljå

Naturkorsordet - den rätta lösningen

VÅGRÄTT

1. Ruderatväxt eller djur-
del
5. Potatisprodukt
8. Sådan näverlav finns
9. Snärväxt
11. Sådan varg finns
13. Gör botanist arter
15. Är botanist i utlandet
- 16 Bot mot botanistens
reumatism?
17. Angriper träd
20. Har hårt trä
22. Efterled i Arenaria
25. Kan Piper hamna i
26. Då nära får avkomma
30. Nästan allt med det
32. Hög tuva av gräs
33. Botanisten Cardot
34. Äter kanske upp Din
sallad
35. Tvåbladsläkte

LODRÄTT

1. Tallar
2. Hårdvete
3. Söker botanist i flora
4. Kompressionsved
5. Ljungsläkte
6. Början till ny lav
7. Rinner sommartid i botanistens
panna?
10. Får botanist efter raritet
12. Fröväxt
14. Underjordisk bildning
17. Tjejgrupp och eternell
18. Körsbär
19. Släkte i familjen Ranunculaceae
21. Kan man ängsblommor
23. Guinness på duken
24. Vanlig blomfärg
27. Släkte i vatten
28. Härad med rara växter
29. Odlat fodergräs
31. Hölje runt Åkerö

Den bästa lösningen insändes av Ulla Munkhammar. Vi skickar två trisslotter. Grattis!

Konstruktör: Christer Klingberg

Uppdaterat program 2011

Söndag 23 oktober kl 15.00

Sommarens fynd i Ideellt Utvecklingscentrums lokal Storgatan 24 (gatuplanet).
Medlemmarna berättar om sommarens upplevelser.
Bildvisning.

Söndag 20 november kl 15.00

”Blommor och bin” med Gunnar Hallin.
En föreläsning om samspelet mellan bin och växter.
Lokalen som ovan hos IU, storgatan 24.

I julnumret av T-Veronikan kommer fler rapporter från årets exkursioner och från Botanikdagarna.

Dags att tänka igenom vilka exkursioner vi ska ha nästa år.
Kom med förslag med din önskeexkursion/botaniska resa.

Vi efterlyser fler rapporter, artiklar eller några rader om intressanta botaniska fynd.
Bifoga gärna bilder, bilder säger ibland mer än ord. / Red.

Bildtexter till sidorna 11 - 14.

1	Kandelabersvamp (BS)	9	Ullig hjärtstilla (ÅL)	17	Bombmurkla (HK)
2	Narrtagging (BS)	10	Skållört (ÅL)	18 - 20	Mosippeexkursion, Lerbäcksåsen (AH)
3	Gul taggsvamp (BS)	11	Fikon (ÅL)		
4	Lackticka (BS)	12	Äkta bosyska (ÅL)		
5	Stor pipklubba (BS)	13	Violverbena (ÅL)		
6	Klubbmurkling (BS)	14	Bondtobak (ÅL)		
7	Sammetsskinn på stock (BS)	15	Underblomma (ÅL)		
8	Mariatistel (ÅL)	16	Fikapaus i Djupadal (HK)		

Fotografer: BS Björn Svensson, ÅL Åke Lindström, HK Herbert Kaufmann samt AH Arne Holmer.

Örebro Läns Botaniska Sällskap

ÖLBS ändamål är att utgöra ett forum för utbyte av erfarenheter och kunskaper inom botanikens olika grenar, att utforska floran inom länet och att verka för skydd av växtlokaler och växtsamhällen. ÖLBS är anslutet till Svenska Botaniska Föreningen.

Styrelse

Ordförande

Per Erik Persson Gamla Viken 217
713 92 Gyttopp, tfn 0587-704 06
pererikpersson.gamlaviker@telia.com

Vice ordförande

Daniel Gustafson Hemmansvägen 3
702 17 Örebro, tfn 019-18 87 72
e-post daniel.gustafson@telia.com

Sekreterare

Inga Hedgren Stensoppsvägen 1
705 95 Örebro, tfn 073-9946016
inga.hedgren@telia.com

Kassör

Herbert Kaufmann Sofiebergsv. 6
702 29 Örebro, tfn 019-24 61 94
hekau@bredband.net

Organisationsnummer

875001-7298

Adress

Korrespondens ställs till ordföranden.

Ledamöter

Berit Ragné Odengatan 2
713 32 Nora, tfn 0587-109 11

Owe Nilsson Utterbäcksvägen 10,
691 52 Karlskoga, 0586-728478
owe.ka@telia.com

Tomas Gustafson, Arvaby,
719 95 Vintrosa, tfn 019-320685
tomas.gustafson@naturskyddsforeningen.se

Suppleanter

Elisabeth Kocken, Hammarby 651, 705 92
Örebro tfn 019- 28 21 29
nilsson.kocken@telia.com

Michael Andersson Tornfalkgatan 124,
703 49 Örebro tfn 073-05 23 675
hem tfn: 019-611 68 32
primus@telia.com

Medlemsavgift 2011

Ordinarie medlem 140 kr.
Familjemedlem 70 kr (ej *Veronika*).
Avgift inbetalas till
Plusgiro **64 26 24-1**.

Programmet läggs också ut på ÖLBS hemsida www.olbs.se

ÖLBS samarbetar med

Studie
främjandet

Telefon: 019-16 83 00

Veronikan

Årgång 16 nr 3/2011

Ordföranden har ordet	3
Några ruderatexkursioner i Örebrotrakten 2007 – 2010	
Åke Lindström	4
Bombmurkelutflykt till Djupadal	
Herbert Kaufmann	8
Mosippor på Vissbodamon och Lerbäcksåsen	
Arne Holmer	9
Närkes Flora	
Lars Löfgren	10
Lite nytt om Närkes svampar	
Karl Gustaf Nilsson	15
Bokrecension, Se blomman	
Lena Lindgren	18
De vilda blommornas dag 2011	
Inga Hedgren och Ingalill Teljä	19
Herbarienytt	
Ingrid Engström	20
Botanisk utflykt till Kvismaren	
Ingevi Fall, Ingalill och Åke Teljä	20
Naturkorsordet - den rätta lösningen	
Christer Klingberg	21
Uppdaterat program 2011	22

